

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

د غني خان او اجمل خټک د وړتيا او ضعف ټکي - دويمه برخه

۲۰۲۶/۰۹/۱۸

انجنير شير ساپی

اجمل خټک: د پښتنو د معاصر تاريخ د بل ستر ستوري، اجمل خټک پر لومړني او شخصي ژوند غږېدل، زموږ د تېر بحث (غني خان) په پرتله د يو بل جلا، مگر خورا په زړه پوري انځور مخي ته ږدي. که د غني خان زيږون د خانانو او مشرانو په شاهانه کلا کې ؤ، د اجمل خټک ژوند بيا په بشپړه توگه له بي وزلي، ولسي سادگي او د غريبکاري له پړاوونو څخه پيل شو. د هغه لومړني او شخصي ژوند په لاندې برخو وېشلی شو:

۱. زېږېدنه، کليوال چاپېريال او بي وزلي

- زېږېدنه او نسب: اجمل خټک په ۱۹۲۵ ز کال د ستمبر په مياشت کې د اکوړي خټک په کلي (اوسني نوښار، خيبر پښتونخوا) کې زېږېدلی ؤ. د هغه پلار، حکمت خان، د غني خان د پلار په څېر غټ خان يا فيودال نه ؤ، بلکې يو غريبکاره او دينداره شخص ؤ، چې په خپله سيمه کې يې د خوشحال خان خټک له نسله ځان باله.
- د ټيمۍ او د ژوند سختۍ: کله چې اجمل لا په ماشومتوب کې ؤ، پلار يې وفات شو. د پلار تر مړينې وروسته د هغه د ژوند اقتصادي بار خورا دروند شو. هغوی په يوې داسې بي وزلي کې ژوند تېراوه چې د هرې ورځې مړۍ پکې په ډېر زحمت تر لاسه کېدله. همدا عامل ؤ چې د ولس بي وزلي د هغه د وجود برخه شوه.

۲. د زده کړو پړاو او سخت زحمتونه

- له ښوونځي تر پوهنتون پورې: له مالي ستونزو سره سره، د اجمل د پوهې تنده خورا زياته وه. هغه په خپل کلي کې لومړنۍ زده کړې وکړې. د کور د سرپرستۍ له عمله يې کله ناکله رسمي زده کړې ټکنۍ کېدې، خو په شخصي هڅو يې په پېښور پوهنتون کې تر ايم. اي (M.A) يا ماسټرۍ پورې زده کړې په فارسي او پښتو ادبياتو کې پای ته ورسولې.
- د ژوند ايني لپاره د کار بيلابيل پړاوونه: د ژوند د تېرولو لپاره، هغه په ځوانۍ کې بېلابېل کارونه وکړې. د معلمۍ (ښوونکي توب) څخه نيولې، په پېښور راډيو کې د کالم ليکونکي او پروگرام چلوونکي، او بالاخره په ورځپاڼو کې د خبريال او ايډيټر په توگه کار وکړ. دغه کلتوري او ژورنالېستيکي چارو د هغه فکر ته ډېره وسعت ورکړ.

۳. شخصي مېتود او مبارزه: د خانانو پر ضد تفکر

- د غني خان او اجمل خټک ترمنځ په شخصي ژوند کې تر ټولو لوی ډراماتيک توپير دا دی چې غني خان په خپله د "خانانو" له طبقې څخه ؤ، مگر اجمل خټک د "غريبانو" له طبقې څخه ؤ.
- د اجمل خټک په لومړني ژوند کې په اکوړي کلي کې د بره او کښته طبقې (د خانانو تکبر او د غريبانو مظلوميت) داسې انځورونه موجود وو، چې د هغه په شعور کې يې د ټولنيز عدالت او انقلاب تخم وشته کړ.

۴. مذهبي او روحاني پيل

- دا خبره د پام وړ ده چې اجمل خټک په پيل کې يو ډېر مذهبي او صوفي مشربه ځوان ؤ. هغه د هند د خپلواکۍ د تحريک له مذهبي علماوو څخه اغېزمن ؤ، خو وروسته د باچا خان له ملگرتيا او په ځانگړې توگه د

مارکسیستي او سوسیالیستي افکارو له مطالعې وروسته، د هغه لیدلوری یو ډېر پرمختللی، انقلابي او چپ‌ارخی بڼه غوره کړه.

دا د اجمل خټک د لومړني او شخصي ژوند هغه چوکاټ ؤ چې د هغه راتلونکي سیاسي او شعري شخصیت یې ودان کړ.

د اجمل خټک سیاسي او انقلابي ژوند د شلمې پېړۍ د څلوېښتو په لسیزه کې پیل شو، کله چې هغه لا نوی ځوان ؤ او د خان عبدالغفار خان (باچا خان) د خدایي خدمتگارانو تحریک له لارې د انګرېزي بنکېلاک پر وړاندې د مبارزې ډګر ته راغی. د هغه د سیاسي ژوند دا پیل د غني خان برعکس، له لومړۍ ورځې د کوڅې او بازار د عامه ولس د بې‌وزلۍ او د طبقاتي مبارزې له احساس سره ګډ ؤ.

د هغو معتبرو تاریخي اسنادو او د هغه د خپلو یادښتونو پر بنسټ، د اجمل خټک د سیاسي او انقلابي ژوند لومړني او د خدایي خدمتگارانو په تحریک کې د شاملېدو پړاوونه په لاندې ډول ډله‌بندي کولای شو:

۱. د خدایي خدمتگارانو په تحریک کې شاملېدل (۱۹۴۰ز لسیزه)

- انګېزه او جذبې: اجمل خټک چې د انګرېزانو د ظلمونو او د خپل کلي د غریبانو له حالت څخه اغېزمن ؤ، د باچا خان د "عدم تشدد" او "ملي ازادۍ" له شعارونو سره جذب شو. هغه په ډېر کم عمر کې د خدایي خدمتگارانو تحریک رسمي غړی شو.

- د انګرېزانو پر ضد د هند د پرېښودلو تحریک: په ۱۹۴۲ ز کال کې کله چې د هند د کانګرس او باچا خان لخوا د انګرېزانو پر ضد د "هند پرېښودلو" لوی تحریک پیل شو، اجمل خټک په دغه مبارزه کې د یو فعال ځوان په توګه برخه واخیسته. د همدې لومړنۍ سیاسي مبارزې له عمله هغه د انګرېزي حکومت لخوا ونیول شو او د لومړي ځل لپاره زندان ته لاړ، چې دا د هغه د پاڅه سیاسي ژوند پیل ؤ.

۲. له باچا خان او خدایي خدمتگارانو سره د هغه توپیر (فکري رنګ)

- سوسیالیستي او طبقاتي تمایل: که څه هم اجمل خټک د باچا خان د عدم تشدد د فلسفې او د پښتنو د یووالي د ارمان کلک پیرو ؤ، خو د هغه په تفکر کې یو بل نوی اړخ هم ؤ چې هغه د مارکسیزم او سوسیالیزم مطالعه وه. د خدایي خدمتگارانو په تحریک کې ډېری مشران (لکه پخپله باچا خان، د هغې زامن او نور ملګري) د ځانانو د طبقې وو، مګر اجمل خټک د تحریک په دننه کې د "بې‌وزلو او کارگرانو" غړی ؤ.

- د پرمختلونکي لیکوالانو د ټولنې اغېز: هغه د خدایي خدمتګارۍ ترڅنګ د دغې انقلابي ادبي ټولنې غړی هم شو، چې د سوسیالیستي افکارو له لارې یې د ځانانو او پانګوالو پر ضد مبارزه کوله. دې کار د هغه سیاسي تګلاره له نورو سورپوشانو څخه ډېره تنده او انقلابي کړه.

۳. د پاکستان تر جوړېدو وروسته د مبارزې نوی پړاو

- د پاکستان د دولت مخالفت او سختۍ: په ۱۹۴۷ ز کال کې د پاکستان له جوړېدو وروسته، کله چې پر خدایي خدمتگارانو او د پښتونستان پر غوښتونکو سخت بندیزونه ولګېدل، اجمل خټک یو له هغو کسانو څخه ؤ چې په کلکه د نوي دولت د دیکتاتورۍ او د پښتنو د حقونو د ترپېلمو پر وړاندې ودرېد.

- د نیشنل عوامي پارټۍ (NAP) اساس او د سیکرټریت رول: وروسته هغه د خان عبدالولي خان (د باچا خان زوی) په مشرۍ د نیشنل عوامي پارټۍ په جوړولو کې خورا بنسټیز رول ولوباوه او د دغه ګوند د مرکزي عمومي منشي تر کچې ورسېد. دا د هغه د سیاسي مدیریت او په ولس کې د نفوذ د وړتیا تر ټولو لوړ ټکی ؤ.

د دغه پړاو سیاسي لنډیز: د اجمل خټک د سیاسي ژوند دغه پیل دا ثابته کړه چې هغه د غني خان برعکس، د ارامۍ او فلسفي انزوا سړی نه ؤ. هغه که په زندان کې ؤ، که په جلاوطنۍ کې او که د ګوند په دفتر کې، تر پایه د ولس په منځ کې پاتې شو. د هغه لومړنۍ مبارزې بڼې چې هغه شعر د سیاست لپاره او سیاست یې د ولس د بې‌وزلۍ د ختمولو لپاره کاوه.

په حقيقت کې د ۱۹۶۰ ز لسيزه د روس او چين د فکري اختلاف د پيل او اوج موده وه، مگر د نیشنل عوامي پارټۍ رسمي او نهايي وېشل په ۱۹۶۷ ز کال کې رامنځته شول. د دغه گوند د جوړېدو، وېشل کېدو او بيا د عوامي نیشنل گوند د منځته راتگ دقيق تاريخي بهير په لاندې ډول دی:

۱. نیشنل عوامي پارټي کله جوړه شوه؟

- تاسيس :دغه گوند په ۱۹۵۷ ز کال کې د دوشنبې په ورځ د جولای په ۲۵مه د ډاکي په ښار کې د مولانا عبدالحميد خان بهاشاني، د پښتنو د مېرني مشر خان عبدالغفار خان (باچا خان) او نورو پرمختلونکو مشرانو لخوا بنسټ اېښودل شوی و.

۲. نیشنل عوامي پارټي کله ووېشل شوه؟

- رسمي وېش (۱۹۶۷ ز کال) :که څه هم اېډيالوژيک اختلافات د ۱۹۶۰ ز لسيزې له پيل څخه روان وو، مگر د ۱۹۶۷ ز کال په دسمبر مياشت کې گوند په رسمي او نهايي ډول په دوو برخو ووېشل شو:
 - د ولي خان څانگه: چې شوروي پلوه او په پښتونخوا او بلوچستان کې خورا پياوړې وه .
 - د بهاشاني څانگه : چې چين پلوه وه او تر ډېره په ختيځ بنگال کې متمرکزه وه.

۳. عوامي نیشنل گوند (ANP) کله جوړ شو؟

دا هغه ځای دی چې د نومونو ترمنځ ډېر ځله کلتوري يا تاريخي تېروتنه پېښېږي. د باچا خان او ولي خان ملگرو تر پخوانۍ NAP وروسته بېلابېل پړاوونه ووهل، تر څو بالاخره نننۍ عوامي نیشنل گوند (ANP) جوړ شو:

- د ذوالفقار علي بوټو لخوا پر NAP باندې تر بنديز وروسته، هغوی د نیشنل ډيموکراټيک پارټۍ (NDP) په نوم کار کاوه.
- په ۱۹۸۶ ز کال د جولای په مياشت کې، د خان عبدالولي خان په مشرۍ، د پښتنو او د پاکستان د نورو ايالتونو چپي او ملتپالې ډلې سره يو ځای شوي او په رسمي ډول يې د عوامي نیشنل گوند (ANP) بنسټ کېښود، چې تر ننه په همدې نوم فعال دی.

همدا چپي او انقلابي اېډيالوژي وه چې د اجمل خټک په څېر د کارگرې طبقې ځوانان يې ځان ته راکاږل او د هغوی د افکارو د ودې عامل شول .

مولانا عبدالحميد خان بهاشاني څوک و؟

مولانا بهاشاني (۱۸۸۰ تر ۱۹۷۶ ز کال) د برېتانوي هند، پاکستان او وروسته د بنگله دېش د تاريخ يو له خورا زړورو، محبوبو او انقلابي کيڼ اړخو (چپي) مشرانو څخه و. هغه ته د بيوزلو او کارگرانو د تلپاتې ملاتړ له کبله د "مظلوم جنانيتا" (د مظلومانو رهبر) لقب ورکړل شوی و. د خپل سوسياليستي ليدلوري له امله په تاريخ کې د "سور مولانا" په نوم هم يادېږي.

د هغه د ژوند او سياسي مبارزې مهم پړاوونه:

- مذهبي شاليد او لومړنۍ مبارزه :هغه د هند په مشهوره مدرسه دارالعلوم ديوبند کې زده کړې کړې وې. په ۱۹۱۹ ز کال کې د انگرېزانو پر ضد د خلافت په تحريک کې شامل شو او زندان ته لاړ.
- د "بهاشاني" نوم د اېښودلو کيسه :هغه په آسام او بنگال کې د غريبو بزگرانو او مهاجرو د حقونو لپاره د ځمکو د مالکانو (زميندارانو) پر وړاندې ستر تحريکونه پيل کړل. د آسام په "بهاشان چار" سيمه کې د بزگرانو د يوې تاريخي غونډې په خاطر ولس ورته د "بهاشاني" نوم ورکړ.
- د عوامي ليگ بنسټ اېښودل (۱۹۴۹ ز کال) :هغه د پاکستان تر جوړېدو وروسته، له حسين شهيد سهروردي سره يو ځای د عوامي ليگ گوند بنسټ کېښود او د هغې لومړی مشر شو.

- د نیشنل عوامي پارټۍ جوړول (۱۹۵۷ ز کال): کله چې د عوامي لیګ ځینو مشرانو له امریکا سره د پاکستان د پوځي تړونونو ملاتړ وکړ، مولانا بهاشاني چې یو سخت د امپریالیزم ضد او چپي مفکر ؤ، له عوامي لیګ څخه جلا شو. هغه په ۱۹۵۷ ز کال کې له پښتنو مشرانو (باچا خان، خان عبدالولي خان) او بلوڅو مشرانو سره یو ځای شو او د نیشنل عوامي پارټۍ (NAP) بنسټ یې کېښود.

- د گوند وېش او چین پلوه تگلاره (۱۹۶۷ ز کال): کله چې د روس او چین ترمنځ فکري اختلافات راغلل، NAP گوند هم په دوو برخو ووېشل شو. خان عبدالولي خان او اجمل خټک د روس پلوه ځانګې مشري کوله، مګر مولانا بهاشاني د چین پلوه (پرو-بیجینګ) ځانګې مشر پاتې شو.

- د پنگله دېش ازادي او مړینه: هغه په ۱۹۶۹ ز کال کې د جنرال ایوب خان د حکومت پر وړاندې په ختیځ پاکستان کې د ولسي پاڅون بنسټ اېښودونکی ؤ. که څه هم هغه تل د کارگرانو په منځ کې ؤ، خو هېڅکله یې د واک او چوکۍ هڅه ونه کړه. نوموړی په ۱۹۷۶ ز کال کې په ډاګه کې وفات شو.

په ۱۹۵۷ ز کال کې کله چې NAP تاسیس شوه، دا گوند په حقیقت کې د ناسیونالیزم (قومپالنې) او چپي فکر یو داسې ترکیب یا معجون ؤ چې د هغه وخت له نړیوالې سړې جګړې او د افغانستان د داخلي او بهرني سیاست څخه په جلا توګه نشي څېړل کېدای. په دغه بهیر کې د شوروي اتحاد نفوذ او د افغانستان د هغه وخت د صدراعظم سردار محمد داوود خان تگلاره لاندې اغېزې لرلې:

داوود خان او د "پښتونستان" توده داعیه: سردار محمد داوود خان په ۱۹۵۳ ز کال کې د افغانستان صدراعظم شو او د هغه د حکومت تر ټولو لویه اجندا په کلکه د پښتونستان ملاتړ ؤ.

- داوود خان د پاکستان پر وړاندې د مبارزې او د پښتونستان د داعیې د ژوندي ساتلو لپاره په لویه کچه له هغو ملتپالو پښتنو او بلوڅو مشرانو سره اړیکې لرلې چې وروسته یې NAP گوند جوړ شو.

- کابل دغو پښتنو ملتپالو (لکه خان عبدالولي خان او اجمل خټک) ته د یو طبعي ملګري او ستراتیژیک ملاتړي په توګه کتل.

نو په پایله کې، په ۱۹۵۷ کال کې د NAP د دغه چپي-ملتپال معجون په شا کې د داوود خان د پښتونستان د سیاست حرارت او د روسانو د نفوذ ستراتیژیک سیرۍ شتون درلود، چې همدا فکري چاپیریال وروسته د اجمل خټک د کابل د هجرت او هلته د چریکي هڅو بنسټ وګرځېد.

د کابل په لور د اجمل خټک جلاوطني (هجرت) د هغه د سیاسي او انقلابي ژوند تر ټولو ډراماتیک او متنازع پړاو دی. دا هجرت په ۱۹۷۳ ز کال کې پیل او تر ۱۹۸۹ ز کال پورې (شاوخوا ۱۶ کاله) دوام وکړ. دا هغه دوره وه چې په سیمه کې د روس او امریکا سره جګړه خپل اوج ته رسېدلې وه او په کابل کې د سردار محمد داوود خان د جمهوریت له اعلان سره سم د پښتونستان داعیه یو ځل بیا توده شوې وه.

د اجمل خټک د جلاوطني د دورې تفسیر او د هغې بېلابېل اړخونه په لاندې ډول تشرېح کولای شو:

۱. د هجرت دلیل: د لیاقت باغ پېښه او د بټګرام ناکامي

په ۱۹۷۳ ز کال کې د پاکستان د هغه وخت د لومړي وزیر ذوالفقار علي ډوټو لخوا په بلوچستان کې د نیشنل عوامي پارټۍ (NAP) حکومت لیرې شو. د دې پر ضد په راولپنډۍ (لیاقت باغ) کې د اپوزیسیون یوه لویه غونډه وشوه چې د دزو له سببه پکې ګڼ شمېر پښتانه ځوانان ووژل شول.

اجمل خټک چې هغه مهال د NAP عمومي منشي ؤ، په دې باور شو چې په پاکستان کې د دیموکراتیکي او قانوني مبارزې لارې بندې شوې دي. هغه له نیول کېدو او احتمالي مړینې څخه د ځان ژغورلو او د یوې نوې چریکي مبارزې د تنظیمولو په موخه د ډیورنډ کرښې هاخوا، کابل ته هجرت وکړ.

۲. په کابل کې تود هرکلی او د داوود خان ملاتړ

کله چې اجمل خټک کابل ته ورسېد، په هماغه کال (۱۹۷۳) کې سردار محمد داوود خان د یوې سپینې کودتا له لارې پاچاهي ختمه کړه او د افغانستان لومړی "جمهوریت" یې اعلان کړ.

- رسمي مېلمه پالنه: داوود خان د پښتونستان د داعيې د پیاوړتیا لپاره اجمل خټک ته د حکومت د یو لوړپوړي رسمي مېلمه په توګه ځای ورکړ.
- د تبلیغاتو مرکز: کابل د پاکستان د حکومت ضد پښتنو او بلوڅو د راټولېدو په مرکز بدل شو. اجمل خټک ته په رادیو کابل او د کابل په ورځپاڼو کې د پاکستان پر ضد د تبلیغاتو او د پښتنو د شعور د وینولو بشپړ واک ورکړل شو.

۳. د ثور له کودتا (۱۹۷۸) وروسته د هجرت نوی پړاو

په ۱۹۷۸ ز کال کې کله چې د خلق دیموکراتیک ګوند (چپي) په کابل کې واک ترلاسه کړ او وروسته روسي پوځونه افغانستان ته داخل شول، د اجمل خټک د جلاوطني تفسیر نور هم پېچلی شو:

- له کمونېست حکومت سره نږدېوالی: د هغه د پخواني چپي (سوسیالیستي) شالید له کبله، اجمل خټک د کابل له نوي خلقي او پرچمي رژیم (نور محمد ترکي، حفیظ الله امین او بیرک کارمل) سره خورا نږدې پاتې شو.
- د چریکي هڅو هڅونه: په دغه دوره کې کابل او ځینې نورې سیمې (لکه د جلال اباد پښتونستان واک) د هغو پښتنو او بلوڅو د روزنې په مرکزونو بدل شول چې غوښتل یې د پاکستان د پوځي امر جنرال ضیاء الحق پر وړاندې وسله وال مبارزه وکړي.

۴. د دغه هجرت تاریخي او سیاسي تفسیر (نقد او ارزونه)

د اجمل خټک د کابل جلاوطني د متقیدینو او پلویانو لخوا په دوو متضادو ډولونو تفسیر کېږي:

- د پلویانو نظر (د بې باکې قربانۍ او یووالي سمبول): د هغوی په اند، اجمل خټک د پښتنو د یووالي او د خپلو سروېشو ملګرو د وینو د غچ لپاره د کابل ارام ژوند ته ترجیح ورکړه. هغه د کرښې د دواړو غاړو د پښتنو ترمنځ یو معنوي او کلتوري پل ؤ او ثابته یې کړه چې د پښتنو درد شریک دی.
- د متقیدینو نظر (ستراتیژیک اشتباه او بې وسې): ځینې تاریخپوهان په دې باور دي چې کابل ته هجرت د اجمل خټک په عملي سیاست کې د وړتیا د ضعف ټکی ؤ. هغه د پاکستان په داخل کې د ولسي ادې څخه لیرې شو. همدا راز د افغانستان په کورنۍ جګړه کې د روس پلوه رژیمونو تر څنګ ودرېدل، د هغه د "عدم تشدد" له لومړني اصل سره په ټکر کې ؤ، د پاکستان حکومت ته یې پلمه ورکړه چې هغه د "روس د نفوذ او د کابل د ایجنټ" په توګه ولس ته معرفي کړي، چې دې کار د NAP ولسي نفوذ ته زیان ورساوه.

بېرته راستنېدل ۱۹۸۹

کله چې په افغانستان کې د ډاکټر نجیب الله د واکمنۍ پر مهال د روسانو د وتلو لړۍ پیل شوه او په پاکستان کې د ضیاء الحق تر مړینې وروسته دیموکراسي بېرته راغله، اجمل خټک بېرته خپل وطن (اکوړي) ته ستون شو او د ولس لخوا یې بې ساری هرکلی وشو.

د دې اړیکو او د هغه د بېرته ستندېدو حقیقت په لاندې ډول روښانه کولای شو:

- د روسانو او نجیب الله ترمنځ د "ملي مصالحې" تګلاره: په ۱۹۸۶ کال کې کله چې ډاکټر نجیب الله د افغانستان ولسمشر شو، هغه د "ملي مصالحې" سیاست پیل کړ. د دې سیاست له مخې، نجیب غوښتل چې د پاکستان او مجاهدینو سره سوله وکړي او د دې کار لپاره یې په کابل کې مېشتو د پاکستان اپوزیسیون مشرانو (لکه اجمل خټک) ته وویل چې بېرته خپل هېواد ته ستانه شي او هلته قانوني مبارزه پیل کړي.
- له روسانو سره د نیشنل عوامي پارټۍ (NAP) مستقیم تماسونه: ستاسو دا خبره سمه ده چې اجمل خټک او خان عبدالولي خان له مسکو (شوروي) سره نږدې او مستقیمې اړیکې لرلې. هغوی د سړې جګړې پر مهال په وار وار مسکو ته رسمي سفرونه کړي وو او د هغوی د ګوند اېډیالوژیک ملاتړ د روسانو لخوا کېده.

- په پاکستان کې د شرایطو بدلون ۱۹۸۸-۱۹۸۹ د جنرال ضياء الحق تر مړینې وروسته په پاکستان کې پوځي واکمني پای ته ورسېده او د بېنظیر بوتو په مشرۍ دیموکراسي بېرته راغله. له بلې خوا روسي ځواکونه له افغانستان څخه ووتل. له همدې کبله په کابل کې د اجمل خټک د پاتې کېدو سیاسي دلیل ختم شو او د هغه گوند پرېکړه وکړه چې هغه باید بېرته پاکستان ته ستون شي ترڅو په راتلونکو ټاکنو کې برخه واخلي.

نو په لنډو توگه، د اجمل خټک بېرته تگ د نجیب الله پر وړاندې د "بې وفایۍ" یا له هغه څخه د جلا کېدو په معنی نه و، بلکې د روسانو د وتلو، د نجیب د ملي مصالحې د تگلارې او په پاکستان کې د نوي دیموکراتیک چاپیریال د رامنځته کېدو یوه گډه سیاسي پرېکړه وه. د دوی ترمنځ شخصي درناوی تر پایه پاتې و.

د اجمل خټک د وړتیا او قوت ټکي

- ولسي او عملي پابندیت: د غني خان برعکس چې انزوا یې غوره کړه، اجمل خټک تر پایه د عامه ولس په منځ کې پاتې شو. هغه د کوڅې او بازار له غریبو خلکو سره ناسته پاسته درلوده او د هغوی په درد پوهېده.
- پیاوړی سیاسي مدیریت: هغه د نیشنل عوامي پارټۍ (NAP) د عمومي منشي په توگه د گوند په تنظیم، د پښتنو او بلوڅو د ملتپالو ځواکونو په یووالي او د یو منظم سیاسي ډگر په جوړولو کې بې سارې وړتیا درلوده.
- انقلابي او کلتوري ادب (د غېرت چغه): د هغه شعر د عاطفي او فلسفي پر ځای، د کارگرې طبقې او د ولسي حقونو لپاره د یوې سیاسي وسلې په توگه کارول کېده. د هغه کتاب "د غېرت چغه" د پښتنو ځوانانو په منځ کې د ازادۍ او مبارزې یو تاریخي مانیفېسټ وگرځېد.
- ثبات او قرباني: هغه د خپل فکر په لاره کې د انګرېزانو د وخت څخه نیولې د پاکستان تر دورې پورې سخت زندانونه وگالي او کابل ته یې د ۱۶ کلونو جلاوطني تېره کړه، خو له خپلې داعيې تېر نشو.

د اجمل خټک د ضعف او نقد ټکي

- کابل ته هجرت او له ولسي ادب لیرې کېدل: منقیدین په دې باور دي چې په ۱۹۷۳ ز کال کې کابل ته د هغه تلل یو ستراتیژیک غلطی و. دې کار هغه په پاکستان کې له خپل اصلي ولسي ځواک او د کوڅې له مبارزې څخه د کلونو لپاره لیرې کړ.
 - د عدم تشدد له اصل سره تناقض: که څه هم هغه د باچا خان د عدم تشدد د تحریک څخه راوتلی و، خو په کابل کې د اوسېدو پر مهال د چریکي او وسله والو هڅو ملاتړ او د هغوی هڅونه د هغه د لومړني فکري اصل (عدم تشدد) سره په ټکر کې و.
 - پر پرديو هېوادونو (شوروي او کابل) اتکا: د افغانستان په کورنۍ جگړه کې د روس پلوه رژیمونو ترڅنګ په ښکاره درېدل، د هغه سیاسي موقف ته زیان ورساوه. دې کار د پاکستان حکومت ته پلمه ورکړه ترڅو هغه په ولس کې د "پردي ایجنټ" په توگه معرفي کړي او د گوند نفوذ یې کم کړي.
 - په وروستيو کلونو کې سیاسي نوسان: په ۱۹۸۹ کال کې بېرته پاکستان ته تر ستنېدو وروسته، په وروستيو کلونو کې د هغه ځینې پرېکړې (لکه د جنرال پرویز مشرف له پوځي حکومت سره نږدېوالی او د مېلمه په توگه د هغه لیدنه) د هغه د پخوانیو ملګرو او سختدریځو ملتپالو لخوا د یو سیاسي ضعف په توگه ونقد شول.
- مور د اجمل خټک د وړتیاوو او ضعفونو ټول اړخونه په بشپړه توگه وڅېړل. دا هم د غني خان او اجمل خټک د وړتیاوو او ضعف پرتله:

اجمل خټک (اجمل بابا)	خان عبدالغني خان (غني بابا)	کټګوري
----------------------	-----------------------------	--------

اصلي وړتيا او قوت	ادبي او فلسفي عمق: په شعر کې بې سارې تصويرگرې، د وجودي فلسفې ليدلوري او د پښتو کلتور ته هنري روح ورکول.	عملي او ولسي سياست: تر پايه د ولس په منځ کې پاتې کېدل، د گوند (NAP) پياوړی مدیریت او انقلابي جذبې.
سياسي تگلاره	فکري بغاوت او انزوا: په پېل کې د وسله والې دفاع مينه وال (زلمی پښتون)، خو وروسته له سياسي مصلحتونو گوښه کېدل.	چپي او چريکي مبارزه: له ناسيوناليزم او سوسياليزم څخه جوړ معجون، او په کابل کې د چريکي هڅو هڅول.
ادبي رول او کلتوري اغېز	د کلتور دايمي لمر: پښتونولي له جنګي انځور څخه ايستل او هنر (رسامي او مجسمه جوړونې) ته لاره پرانيستل.	د غېرت چغه: د ولسي او کارګري طبقې د حقونو لپاره شعر د يوې سياسي او انقلابي وسلې په توګه کارول.
د ضعف او نقد ټکي	فلسفي بې نظمي او گوښه والی: په شعر کې د تضادونو شتون او د بند له سختيو وروسته په خپله کلا کې انزوا غوره کول.	ستراتيژيکې اشتباهاوې: کابل ته هجرت او هلته د روس پلوه رژيمونو تر څنګ درېدل چې ولسي ادب ته يې زيان ورساوه.

پای